

РІВНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОГНОЗУВАННЯ ЗМІСТУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

*Пузіков Дмитро Олегович,
к. пед. н., доцент, докторант Інституту педагогіки НАПН України,
доцент кафедри соціальної роботи та педагогіки
Інституту соціальних технологій Університету «Україна»
dmitp@ukr.net*

У тезах розглянуто важливе завдання педагогічної прогностики — прогнозування змісту загальної середньої освіти. Наведено сучасне наукове розуміння поняття й структури змісту загальної середньої освіти, Окреслено пріоритетні напрями прогнозування змісту загальної середньої освіти. Визначено рівні організації прогнозування змісту загальної середньої освіти. Визначено суб'єктів і об'єкти прогнозування за виділеними рівнями.

In the theses considered important task of pedagogical prognostics — forecasting of content of secondary education. The modern scientific understanding of the concept and structure of the content of general secondary education is given. The priority directions of forecasting of content of general secondary education are described. The levels of organization of forecasting of general secondary education's content have been determined. The subjects and objects of forecasting by the selected levels are identified.

Прогнозування змісту загальної середньої освіти є одним із найважливіших напрямів досліджень з освітньо-педагогічної прогностики, науки, спроможної запропонувати теоретико-методичні засади розроблення прогнозів, котрі забезпечуватимуть «випереджальне відображення в освітньому процесі суспільних і особистісних запитів до результатів освіти, пов'язаних із суспільно-економічним поступом», отже, передбачення як розвитку освітнього процесу, так і розвитку освітніх наук, котрі досліджують різні виміри цього процесу [4, с. 33].

Зміст загальної середньої освіти — це «своєрідна модель реалізації вимог суспільства до підготовки людських поколінь до життя», «урахування актуальних і перспективних потреб суспільства, а також освітніх запитів окремих особистостей», «особлива форма відображення матеріальної і духовної культури людства» [1, с. 322]. В. С. Ледньов зауважив, що зміст освіти охоплює «не лише зміст навчального матеріалу, але й певною мірою характер навчальної діяльності, методи й форми навчання, оскільки якості особистості, зміст її розвитку багато в чому залежать не лише від того, що вивчається, але й від того, як вивчається» [2, с. 91]. Видатна українська вчена О. Я. Савченко відносить до змісту загальної середньої освіти «систему знань про природу, суспільство, техніку і т. п.; систему загальних інтелектуальних і практичних навичок і умінь; досвід творчої діяльності; досвід емоційно-ціннісного ставлення людини до навколишньої дійсності, користування системою цінностей суспільства» [1, с. 322]. Учена вказує на значення впровадження компетентнісного підходу для модернізації змісту загальної середньої освіти в Україні, за якого «зміст освіти набуває орієнтації на особистість учня, а предметні знання й уміння не є кінцевими цілями навчання, а лише шаблоною в набутті компетентності» [1, с. 324].

Прогнозування змісту загальної середньої освіти є складною діяльністю, котра спрямована на вироблення науково обґрунтованих прогнозів цього змісту. Насамперед, йдеться про загальний прогноз структури змісту загальної середньої освіти, тобто науково обґрунтоване передбачення переліку компонентів та інших складників цього змісту (освітніх галузей, пов'язаних із ними навчальних предметів і курсів, що входять до складу предметів), взаємозв'язків між цими складниками, оптимального розподілу їх за рівнями загальної середньої освіти, роками навчання. Прогнози можуть також стосуватися передбачення структур окремих освітніх галузей і міжгалузевих зв'язків, структури окремих навчальних предметів,

міжпредметних внутрішньогалузевих і міжгалузевих зв'язків, навчальних курсів, що входять до складу навчальних предметів, окремих розділів і тем. Тобто може охопити різні ієрархічні рівні організації змісту загальної середньої освіти, обґрунтовані В. С. Ледньовим [2, с 7—9]. Крім того, прогнозування змісту загальної середньої освіти передбачає вивчення й урахування прогнозного фону цього об'єкта, тобто сукупності потенційних вимог до цього змісту, котрі породжують чинники й умови з різних сфер суспільного життя (економіки, науки, техніки, політики, мистецтва тощо).

Ефективна організація прогнозування змісту загальної середньої освіти передбачає виділення його суб'єктів, окреслення їх компетенцій (кола повноважень, прав щодо здійснення прогностичних досліджень змісту загальної середньої освіти, поширення й упровадження їх результатів) і компетентностей (професійних здатностей, що визначають спроможність суб'єкта здійснювати прогнозування змісту загальної середньої освіти). Окремим важливим питанням є визначення організаційної структури прогнозування змісту загальної середньої освіти (ієрархічних рівнів організації цієї діяльності, кожен з яких представлятиме якісно своєрідна група її суб'єктів). Важливим орієнтиром для виділення цих рівнів стала рівні прогнозування розвитку загальної середньої освіти, виділені в одному з попередніх досліджень автора [3, с 130—132].

Можна виділити сім ієрархічних рівнів прогнозування змісту загальної середньої освіти. На *міжнародному (міждержавному) рівні* можна спрогнозувати загальноосвітні тенденції розвитку змісту загальної середньої освіти. Як приклад можна навести європейські освітні програми, присвячені виділенню й обґрунтуванню ключових компетентностей здобувачів освіти. Суб'єктами прогнозування на цьому рівні є міжнародні колективи учених і практиків, котрі становлять персонал цих освітніх програм і проектів. На *державному рівні* прогнозування змісту загальної середньої освіти здійснюються прогностичні дослідження, котрі забезпечують оновлення державних стандартів загальної середньої освіти. Суб'єктами прогнозування на цьому рівні є підрозділи Міністерства освіти і науки України, провідних наукових установ, Національна академія педагогічних наук України. На *регіональному й місцевому рівнях* можуть проводитися прогностичні дослідження окремих складників змісту освіти, втілення результатів яких забезпечуватиме підготовку випускників до актуальних і потенційних потреб ринку праці, до вирішення соціальних проблем громад тощо. Суб'єктами прогно-

зування на цьому рівні є інститути післядипломної педагогічної освіти, структурні підрозділи закладів вищої освіти. На *рівні закладу загальної середньої освіти* можливо як мінімум спрогнозувати варіативний (шкільний) компонент названого вище змісту, а як максимум розробити авторську освітню програму закладу. Суб'єктами цього рівня є вчителі й залучені науковці. На *рівні структурного підрозділу школи й рівні вчителя* можна забезпечити розроблення й втілення прогнозів розвитку окремих навчальних предметів, курсів, їхніх розділів і тем.

Список використаних джерел

1. Енциклопедія освіти / Акад. лед. наук України ; гол. ред. В.Г. Кремень. — К.: Юрінком Інтер, 2008. — 1040 с.
2. Леднев В.С. Содержание общего среднего образования: проблемы структуры / В.С. Леднев. — М.: Педагогика, 1980. — 264 с.
3. Пузіков Д.О. Теоретична модель прогнозування розвитку загальної середньої освіти / Д.О. Пузіков. // Український педагогічний журнал. — 2017. - № 4. - С. 128-137.
4. Топузов О.М. Педагогічна прогностика: теоретико-методична основа прогнозування розвитку педагогічних наук і педагогічної практики / О.М. Топузов // Рідна школа. — 2014. — № 7. — С. 32—38.